

5. cvičení – Per Partes + Substitute

<https://www2.karlin.mff.cuni.cz/~kuncova/vyuka.php>, kuncova@karlin.mff.cuni.cz

Dnešní cíle

- Rozeznáme, kdy použít per partes a kdy substituci.
- Metodu per partes zvládneme aplikovat i na specifické případy, jako je $\int 1 \cdot \log x$ (násobení 1) nebo na $\int \sin xe^x$ (2 per partes a odečtení integrálu od obou stran).
- U věty o substituci správně určíme intervaly v podmínkách.

Teorie

Věta 1. Nechť f je **spojitá** funkce na otevřeném intervalu I . Potom f má na I primitivní funkci.

Věta 2 (první věta o substituci). Nechť $a, b, \alpha, \beta \in \mathbb{R}^*$, $a < b$, $\alpha < \beta$. Nechť F je primitivní funkce k f na (a, b) . Nechť φ je funkce definovaná na intervalu (α, β) s hodnotami v (a, b) , která má v každém bodě (α, β) vlastní derivaci. Pak

$$\int f(\varphi(x))\varphi'(x) dx \stackrel{C}{=} F(\varphi(x)), \quad x \in (\alpha, \beta).$$

Věta 3 (Integrace per partes). Nechť I je neprázdný otevřený interval a funkce f je spojitá na I . Nechť F je primitivní funkce k f na I a G je primitivní funkce ke g na I . Pak platí

$$\int g(x)F(x) dx = G(x)F(x) - \int G(x)f(x) dx \text{ na } I.$$

Poznámka 4. Objevuje se i v podobě:

$$\int u(x)v'(x) dx = u(x)v(x) - \int u'(x)v(x) dx \text{ na } I.$$

Poznámka 5. Nechť $P(x)$ značí polynom. V následujících tabulkách je pak nápověda, jak zvolit v per partes. (Jako každá nápověda, funguje to často, ale ne nutně vždycky.)

	$u(x)$	$v'(x)$
$P(x) \cdot e^{kx}$	$P(x)$	e^{kx}
$P(x) \cdot a^{kx}$	$P(x)$	a^{kx}
$P(x) \cdot \sin(kx)$	$P(x)$	$\sin(kx)$
$P(x) \cdot \cos(kx)$	$P(x)$	$\cos(kx)$

	$u(x)$	$v'(x)$
$P(x) \cdot \ln^n x$	$\ln^n x$	$P(x)$
$P(x) \cdot \arcsin(kx)$	$\arcsin(kx)$	$P(x)$
$P(x) \cdot \arccos(kx)$	$\arccos(kx)$	$P(x)$
$P(x) \cdot \arctan(kx)$	$\arctan(kx)$	$P(x)$
$P(x) \cdot \operatorname{arccot}(kx)$	$\operatorname{arccot}(kx)$	$P(x)$

Příklady

Určete primitivní funkci k funkci $f(x)$ na všech otevřených intervalech, kde primitivní funkce existuje.

1. Substituce

(a) $\int \sin^5 x \cos x \, dx.$

(b) $\int -2xe^{-x^2} \, dx$

(c) $\int \frac{x}{(1+x^2)^2} \, dx$

(d) $\int \frac{1}{(\arcsin x)^2 \sqrt{1-x^2}} \, dx$

2. Per partes

(a) $\int x \cos x \, dx$

(b) $\int xe^{-x} \, dx$

(c) $\int e^x \sin x \, dx$

3. Směs

(a) $\int \frac{e^x}{2+e^x} \, dx$

(b) $\int \log x \, dx$

(c) $\int \frac{1}{x^2} \sin \frac{1}{x} \, dx$

(d) $\int \frac{1}{x \log x \log(\log x)} \, dx$

(e) $\int \arcsin x \, dx$

(f) $\int \frac{x}{3-2x^2} \, dx$

(g) $\int x^2 \sin 2x \, dx$

(h) $\int e^{ax} \cos bx \, dx$

(i) $\int \frac{1}{\sin^2 x \sqrt{\cot x}} \, dx$

(j) $\int \cos(\ln x) \, dx$

(k) $\int \frac{x}{\sqrt{1-x^2}} \, dx$

(l) $\int \sin x \ln(\operatorname{tg} x) \, dx$

(m) $\int \frac{\arctan x}{1+x^2} \, dx$

(n) $\int x^2 \arccos x \, dx$

(o) $\int \frac{\sin x}{\sqrt{\cos^3 x}} \, dx$

(p) $\int \sqrt{x} \ln^2 x \, dx$

(q) $\int \frac{\ln^2 x}{x} \, dx$

(r) $\int x^3 e^{-x^2} \, dx$

(s) $\int \operatorname{tg} x \, dx$

(t) $\int \frac{1}{(1+x)\sqrt{x}} \, dx$

(u) $\int \frac{1}{e^x + e^{-x}} \, dx$

(v) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx$

(w) $\int \cos^3 x \, dx$

(x) $\int \frac{x}{4+x^4} \, dx$

(y) $\int \frac{1}{\sqrt{1+e^{2x}}} \, dx$

(z) $\int \frac{\arcsin x}{x^2} \, dx$

(3v) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3j) per partes s 1
(3u) $\int \frac{1}{\sin^2 x} \, dx = -\cot x = -\frac{\cos x}{\sin x}$	(3i) per partes
(3t) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3h) per partes
(3s) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3g) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3r) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3q) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3p) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3o) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3n) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3m) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3k) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3j) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3i) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3h) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3h) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3g) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3g) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3f) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3f) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3e) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3e) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3d) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3d) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3c) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3c) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3b) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3b) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	(3a) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$
(3a) $\int \frac{1}{\sin x} \, dx = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x} = \frac{x}{\sin x}$	